

465-476. 24. Thompson D.B., Ravussin E., Bennett P.H., Bogardus C., 1997 – Structure and sequence variation at the human leptin receptor gene in lean and obese Pima Indians. *Human Molecular Genetics* 6 (5), 675-679. 25. Villarroya F., Brun S., Giral M., Camara Y., Solanes G., Iglesias R., 2001 – Gene expression of leptin and uncoupling proteins: molecular end-points of fetal development. *Biochemical Society Transac-*

tions 29, 76-80. 26. Whitley N.C., McFadin-Buff E.L., Buff P.R., Keisler D.H., 2001 – Leptin in neonatal pigs: effects of oral versus intramuscular administration. *Journal of Animal Science* 79, Suppl. 1, 429. 27. Zhang Y., Proenca R., Maffei M., Barone M., Leopold L., Friedman J.M., 1994 – Positional cloning of the mouse obese gene and its human homologue. *Nature* 1, 372 (6505), 425-432.

Dogoterapia w percepcji społecznej – jak postrzegamy rolę psów w niesieniu pomocy

Martyna Kotyśko¹, Kinga Powierża²

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; ¹Wydział Nauk Społecznych, Katedra Psychologii Rozwoju i Edukacji; ²Wydział Bioinżynierii Zwierząt, Katedra Higieny Zwierząt i Środowiska

Dogoterapia czy też kynoterapia to określenia odnoszące się do interwencji podejmowanych z udziałem zwierzęcia (AAI – *Animal-Assisted Intervention*). Według International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO), AAI obejmuje cztery typy działań [6]. Są to:

- *Animal Assisted Therapy* (AAT) – terapia z udziałem zwierząt,
- *Animal Assisted Education* (AAE) – edukacja z udziałem zwierząt,
- *Animal Assisted Activity* (AAA) – aktywności z udziałem zwierząt,
- *Animal Assisted Coaching/Counselling* (AAC) – coaching/poradnictwo z udziałem zwierząt.

Wymienione powyżej formy AAI mają przede wszystkim być pomocne dla człowieka i odznaczają się wspólną charakterystyką, która dotyczy działań ustrukturyzowanych i zorientowanych na cel oraz posiadania przez osobę interweniującą niezbędnej wiedzy na temat zwierząt biorących w niej udział. Chodzi w szczególności o znajomość specyfiki zachowania, potrzeb, zdrowia i oznak stresu zwierzęcia. Jednak to, co je od siebie odróżnia, to m.in. kwalifikacje niezbędne do prowadzenia poszczególnych form interwencji [6].

Psy są zwierzętami bardzo często wykorzystywanymi w AAI. Właśnie względem działań z udziałem tych zwierząt Maria Czerwińska w 1996 roku użyła

określenia „dogoterapia”. Niedługo potem, bo w 1998 roku, powstała Fundacja CZE-NE-KA, której celem stała się popularyzacja i praktyka dogoterapii w Polsce [3]. Jak podają Drwięga i Pietruczuk [5] „(...) w zajęciach dogoterapii mogą brać udział nie tylko ludzie posiadający deficyty rozwojowe w sferze fizycznej, umysłowej bądź emocjonalnej, ale również osoby zdrowe”. Jak wskazuje Boruta [2], w przypadku wykorzystania dogoterapii do wspomaganie rehabilitacji „pies daje możliwość wykonania ćwiczeń w naturalny sposób i jednocześnie okazania uczuć”, natomiast w odniesieniu do emocji uczestników dogoterapii pozwala ona na „przełamanie bariery niepewności przed kontaktem z psem, akceptowanie obecności psa w bliskim otoczeniu, eliminowanie agresji i autoagresji u dziecka, kształtowanie pozytywnych emocji, rozwój empatii i poprawę samooceny”. Boruta [2] podkreśla również rolę dogoterapii w rozwoju umiejętności społecznych. Nie można także pominąć edukacyjnej roli zajęć, które uczą uczestników bezpiecznego kontaktu z psem i prawidłowych form zabawy ze zwierzęciem.

Do tej pory opublikowano wiele doniesień na temat potencjalnych efektów stosowania AAI. Są one na tyle liczne, że ich rezultaty są analizowane w postaci artykułów obejmujących formę systematycznych przeglądów oraz metaanaliz, dotyczących interwencji podejmowanych względem osób między innymi z depresją [14], traumą [12], zaburzeniami ze spektrum autyzmu [10, 11], demencją [16], czy adolescentów oraz osób dorosłych z problemami w zakresie zdrowia psychicznego [7, 8, 9]. Rezultaty wspomnianych przeglądów i metaanaliz wskazują w większości na pozytywne efekty prowadzonych oddziaływań choć przy zróżnicowanej wielkości efektu [10, 14], jednak ich autorzy podkreślają, że badania uwzględniane w tych opracowaniach nierzadko mają znaczące braki metodologiczne [8, 9, 11, 14], co nakazuje traktować je z ostrożnością. Autorzy przeglądów, m.in. Maujean i wsp. [9], zachęcają do opracowywania badań z użyciem *Randomized Control Trials* (RCT), gdzie dobrze zaplanowana procedura prowadzonych badań pozwoli uzyskać dokładną odpowiedź na pytanie dotyczące efektów stosowania interwencji z udziałem zwierząt (AAI), ale również na to, jak powinna być ona dobierana względem poszczególnych grup odbiorców.

Biorąc pod uwagę powyższe informacje dotyczące wykorzystania AAI do pomocy osobom z różnymi

trudnościami i jej potencjalnego pozytywnego wpływu na nie, warto prześledzić, jakie jest nastawienie różnych grup zawodowych względem tego typu oddziaływań. W badaniu Berget i wsp. [1] terapeuci (wśród nich m.in. pielęgniarki zajmujące się pacjentami leczonymi psychiatrycznie, psychiatrzy, psychologowie oraz pracownicy socjalni) wskazywali, że interwencja z udziałem zwierząt (AAI) może znacząco pozytywnie wpływać na terapię. Yap i wsp. [15] przeanalizowali opinie pracowników szpitala dziecięcego względem wykorzystania AAI wobec pacjentów z porażeniem mózgowym, zaburzeniami ze spektrum autyzmu oraz nabytymi uszkodzeniami mózgu. W każdym przypadku ankietowani wskazywali (od 96 do 99%), że AAI może być skierowana do wspomnianych grup jako forma oddziaływania. Uczestnicy tego badania przejawiali również pogląd, że AAI odgrywa ważną rolę w radzeniu sobie podopiecznych z problemami o podłożu fizycznym (88%) i behawioralnym (91%). Wśród włoskich lekarzy, którzy brali udział w badaniu Pinto i wsp. [13], nastawienie względem AAI nie było tak jednoznaczne. Spośród 508 uczestników, ok. 62% wyrażało w pełni pozytywne nastawienie wobec AAI. Pozostali mieli co do tego typu interwencji wątpliwości bądź nastawienie negatywne. W polskim badaniu Dąbrowskiej i Grabowskiej [4] analizowano postrzeganie kynoterapii przez studentów fizjoterapii, którzy w sposób pozytywny oceniali tę formę pomocy, z zastrzeżeniem, że ma ona charakter wspomagający w rehabilitacji i nie stanowi jedynego działania służącego usprawnianiu pacjentów. Z przedstawionych badań można wysnuć wniosek, że pracujący z osobami z różnymi chorobami, trudnościami czy niepełnosprawnością postrzegają AAI jako użyteczną i skuteczną. W obliczu takich danych pojawia się pytanie: Jakie jest społeczne nastawienie względem takiej formy pomocy?

W celu uzyskania odpowiedzi na tak postawione pytanie zaplanowane zostało badanie ankietowe, w którym skoncentrowano się na jednej formie interwencji – dogoterapii. Wzięło w nim udział 328 osób, w tym 280 kobiet (ok. 85%). Uczestnicy należeli do dwóch grup: słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku (UTW, n=132) oraz użytkowników Internetu, w głównej mierze studentów (Online, n=196).

Do zebrania informacji posłużono się autorską ankietą, składającą się z czterech pytań o dane socjodemograficzne oraz dwunastu pytań bezpośrednio dotyczących dogoterapii. Miały one w głównej mierze formę zamkniętą, tylko w trzech przypadkach osoba badana

miała za zadanie wpisać swoją odpowiedź. Ankietowani byli pytani między innymi o to, czy słyszeli o dogoterapii, czy brali udział w takiej formie zajęć bądź ktoś z ich najbliższego otoczenia miał takie doświadczenie, jakie jest ich nastawienie względem dogoterapii, czy uważają ją za skuteczną w poprawie nastroju oraz jakie widzą możliwości jej wykorzystania. Badanie było prowadzone w dwóch formach – papierowej i online. Do słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku docierano bezpośrednio i wypełniali oni ankietę w sposób tradycyjny. Natomiast w drugim przypadku do zebrania danych posłużono się ankietą online (treść była identyczna, jak w przypadku wersji papierowej), do której link został rozpowszechniony za pośrednictwem portalu społecznościowego. Bez względu na formę, badanie było anonimowe, a uczestnictwo w nim dobrowolne.

Zgromadzone dane zostały przeanalizowane z wykorzystaniem pakietu statystycznego STATISTICA 12 (StatSoft). Zastosowano test χ^2 oraz test U Manna-Whitneya.

Porównując ze sobą odpowiedzi udzielane przez ankietowanych z grupy UTW i grupy Online (traktowane jako dwie zmienne) można zauważyć, że w grupie ankietowanych online więcej osób słyszało o dogoterapii oraz brało udział w takich zajęciach, w porównaniu z grupą UTW (tab. 1). Rozkład odpowiedzi nie był różny w odniesieniu do pytania o uczestnictwo w zajęciach dogoterapeutycznych przez osoby z najbliższego otoczenia uczestników badania ($\chi^2=0,76$; $p=0,682$).

Ankietowani, bez względu na grupę, w zdecydowanej większości wyraziliby zgodę na udział bliskiej dla siebie osoby w zajęciach prowadzonych przez terapeutę z wyszkolonym psem (UTW – 83%, Online – 96%) oraz postrzegają w pozytywny sposób udział psa w terapii osób z niepełnosprawnością/niedostosowanych społecznie (UTW – 97%, Online – 99,5%).

Uczestnikom badania zadano pytanie, czy mieliby obawy przed bezpośrednim kontaktem z psem na zajęciach. Ankietowani wybierali spośród pięciu możliwych odpowiedzi: a – zdecydowanie nie; b – raczej

Tabela 1

Wyniki analizy testem χ^2 uwzględniające odpowiedzi na pytania dotyczące znajomości dogoterapii i własnego doświadczenia związanego z uczestnictwem w takiej formie terapii udzielane przez słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku (UTW) i osoby dorosłe z grupy online (Online)

Treść pytania	Odpowiedź	UTW	Online	χ^2	p
Czy słyszała Pani/słyszał Pan o formie terapii z udziałem psa (dogoterapia)?	tak	95 (35,85%)	170 (64,15%)	11,08	<0,001
	nie	37 (58,73%)	26 (41,27%)		
Czy brała Pani/brał Pan udział w spotkaniach o charakterze dogoterapeutycznym?	tak	7 (22,58%)	24 (77,42%)	4,44	0,035
	nie	125 (42,09%)	172 (57,91%)		

Tabela 2

Porównanie wyników punktowych testem U Manna-Whitney'a dla grup UTW i Online w zakresie obawy przed zajęciami z udziałem psa oraz chęci uczestnictwa w takich zajęciach

Zmienna	Suma rang UTW n=132	Suma rang Online n=196	Mediana UTW	Mediana Online	U	Z	p
Obawa przed zajęciami z udziałem psa	26481,0	27475,0	2,00	1,00	8169,0	5,66	<0,001
Chęć udziału w zajęciach z psem	17 818,0	36 138,0	8,00	10,00	9040,0	-4,63	<0,001

nie; c – nie wiem; d – raczej tak; e – zdecydowanie tak. W celu porównania grup przydzielono odpowiednim wartości punktowe, odpowiednio: 1 – dla odpowiedzi zdecydowanie nie, aż do 5 – dla odpowiedzi zdecydowanie tak. Tym samym, im wyższy wynik, tym większa obawa przed zajęciami z psem. Rezultaty przeprowadzonych porównań przedstawiono w tabeli 2. Osoby z grupy UTW uzyskały wyższy wynik, co może wskazywać, że ich obawa przed zajęciami z psem jest większa niż osób badanych online. Ten rezultat jest zgodny z efektem kolejnej analizy, która dotyczyła określenia chęci udziału w zajęciach o charakterze dogoterapeutycznym. Ankietowali oceniali w skali od 1 do 10, jak bardzo chcieliby wziąć udział w takim przedsięwzięciu – im wyższy wynik, tym większa chęć udziału w zajęciach (tab. 2). Grupa Online uzyskała w porównaniu z UTW wyższą średnią, która wskazuje, że ta grupa jest bardziej otwarta na udział w dogoterapii.

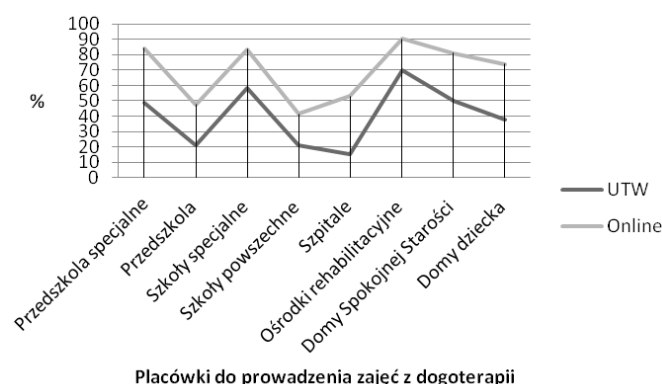
Kolejne z zadanych pytań dotyczyło postrzegane-go związku zajęć dogoterapeutycznych z samopoczuciem. Ankietowani wybierali jedną spośród czterech odpowiedzi: a – mogą znacznie wpłynąć na podwyższenie samopoczucia; b – mogą chwilowo poprawić nastrój; c – mogą spowodować pogorszenie samopoczucia; d – nie mają związku. Żaden z ankietowanych nie wskazał, aby dogoterapia miała negatywny wpływ na samopoczucie uczestnika. Jednostkowo pojawiły się odpowiedzi wskazujące na brak związku dogoterapii z samopoczuciem. W obu grupach, UTW i Online, „znaczną poprawę nastroju” wybierana była najczęściej, a drugą w kolejności była „chwilowa poprawa nastroju”. Porównano licznosci obserwowane wyłącznie dla wskazanych dwóch odpowiedzi i rozkład różnił się istotnie ($\chi^2=7,70$; $p=0,006$). Wśród osób z próby Online „znaczną poprawę nastroju” była wybierana częściej niż wśród ankietowanych z grupy UTW.

W przeprowadzanej ankiecie umożliwiono osobom badanym wskazanie, w jakich miejscach, ich zdaniem, możliwe jest prowadzenie zajęć z dogoterapii. Ankietowani wybierali spośród 8 propozycji zawartych w ankiecie (wybór nie musiał się ograniczać do jednej odpowiedzi), bądź mogli podać własną. Na rysunku przedstawiono zestawienie procentowe odpowiedzi udzielanych w obu grupach. Wśród badanych z grupy UTW, jak i próby online, najpopularniejszą odpowiedzią były ośrodki rehabilitacyjne (wskazało je od-

powiednio ok. 70% i 90% ankietowanych z każdej grupy). W grupie UTW najrzadziej wybieraną placówką do prowadzenia dogoterapii były szpitale, a dla próby online – szkoły powszechne. Na podstawie przedstawionego wykresu można zaobserwować, że procentowy udział dokonywanych wyborów odpowiedzi był w każdym przypadku niższy dla grupy UTW niż dla próby online. Porównano ze sobą, za pomocą testu U Manna-Whitney'a, liczbę wyborów placówek dokonywanych w obu grupach i była ona wyższa w przypadku grupy Online ($U=5798,5$; $Z=-8,47$; $p<0,001$). Wśród ankietowanych online wybieranych było średnio ponad 5 placówek, a w grupie UTW – średnio 3 placówki.

Ostatnim działaniem było przeanalizowanie opinii osób badanych dotyczącej tego, na jakich zasadach finansowania powinny być prowadzone zajęcia z zakresu dogoterapii. Ankietowani otrzymali do wyboru trzy możliwości: wynagrodzenie, wolontariat, wynagrodzenie + wolontariat (tab. 3).

Rozkład odpowiedzi był od siebie istotnie różny, na co skazuje wynik testu χ^2 (tab. 3). W obu grupach odpowiedź wskazująca, że osoby prowadzące dogoterapię powinny dostawać za to wynagrodzenie, ale móc również prowadzić takie działania w formie wolontariatu, była wybierana najczęściej i miała największy udział procentowy w każdej z grup. Natomiast wśród osób, które wskazały, że prowadzący dogote-

Rys. Częstość wyborów ankietowanych (wyrażona w wartościach procentowych) dotycząca możliwości prowadzenia zajęć z zakresu dogoterapii w proponowanych typach placówek

Tabela 3

Wyniki analizy testem χ^2 uwzględniające odpowiedzi na pytanie dotyczące zasad wynagradzania/funkcjonowania osób prowadzących dogoterapię udzielane przez słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku (UTW) i osoby dorosłe z grupy online (Online)

Treść odpowiedzi	UTW	Online	χ^2	p
	13	33		
Wynagrodzenie	% z kolumny: 9,85 % z wiersza: 28,26	% z kolumny: 16,84 % z wiersza: 71,74		
	31	8		
Wolontariat	% z kolumny: 23,48 % z wiersza: 79,49	% z kolumny: 4,08 % z wiersza: 20,51	29,36	<0,001
	88	155		
Wynagrodzenie + wolontariat	% z kolumny: 66,67 % z wiersza: 36,21	% z kolumny: 79,08 % z wiersza: 63,79		

rapię powinni otrzymywać wynagrodzenie, było więcej ankietowanych z grupy Online. Proporcja natomiast odwróciła się w przypadku odpowiedzi dotyczących wolontariatu – więcej osób z grupy UTW wskazało na taką formę prowadzenia działań przez dogoterapeutów.

Podsumowując można stwierdzić, że zarówno polskojęzyczna, jak i obcojęzyczna literatura jest uboga w dane dotyczące postrzegania roli psów w niesieniu pomocy ludziom. Jednak dostępne publikacje na ten temat wskazują, że oddziaływania z udziałem zwierząt, w tym psów, mogą być skuteczne. Znajdują one zastosowanie między innymi we wspomaganie leczenia osób z depresją [14], są również obecne przy udzielaniu pomocy ludziom dotkniętym traumą [12] oraz demencją [16]. W obliczu przedstawionych powyżej informacji oraz szerokiego wachlarza działań o charakterze dogoterapeutycznym wydawać by się mogło, że odbiór społeczny tego rodzaju formy pomocy powinien być pozytywny.

Bazując na przeprowadzonym badaniu, którego celem było ukazanie odbioru działań z udziałem psa przez różne grupy społeczne (młode pokolenie oraz osoby uczestniczące w zajęciach Uniwersytetu Trzeciego Wieku), można wyciągnąć kilka wniosków. Przede wszystkim stwierdzono, że analizowana próba osób badanych bardzo pozytywnie odbiera udział psa w niesieniu pomocy ludziom. Świadomość w analizowanej tematyce wzrasta, natomiast większą wiedzę względem dogoterapii posiada młodsze pokolenie. Osoby starsze widzą sens prowadzonych działań oraz potrzebę ich zastosowania, natomiast podchodzą do nich z większą ostrożnością. Znaczącą różnicę między młodszymi osobami a uczestnikami zajęć UTW można było zauważyć w pytaniu dotyczącym wynagrodzenia osób prowadzących dogoterapię. W obu grupach dominowała odpowiedź, która wskazywała, że takie osoby powinny dostawać wynagrodzenie za pracę, ale nie widzą przeszkód do prowadzenia zajęć z udziałem psa w formie wolontariatu. Natomiast w gru-

pie słuchaczy UTW kolejną najczęściej wybieraną odpowiedzią była ta dotycząca braku wynagrodzenia dla dogoterapeutów, w przeciwieństwie do młodszego pokolenia, które uważało w większości, że osobom odpowiedzialnym za proces dogoterapii należy się wynagrodzenie, a jedynie pojedyncze osoby wybierały odpowiedź związaną z wolontariatem.

Zamysłem autorów tej publikacji było pokazanie, że dogoterapia, jako forma pomocy człowiekowi, spotyka się z pozytywnym odbiorem ze strony społeczeństwa. Jednocześnie autorom zależało na rozpowszechn-

nieniu wiedzy o terapii, edukacji bądź interwencji z udziałem psa oraz propagowaniu działań dogoterapeutycznych.

Literatura: 1. Berget B., Ekeberg Ø., Braastad B.O., 2008 – Attitudes to animal-assisted therapy with farm animals among health staff and farmers. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 15, 576-581. 2. Boruta W.B., 2017 – Dogoterapia jako metoda wsparcia rozwoju osoby niepełnosprawnej intelektualnie – wybrane aspekty. *Student Niepełnosprawny. Szkice i Rozprawy* 17 (10), 173-185. 3. CZE-NE-KA, 2019 – Historia dogoterapii w Polsce (<http://www.czeneka.org/index.php?dzial=dogoterapia>; dostęp 07.05.2019). 4. Dąbrowska M., Grabowska M., 2015 – Attitudes of physiotherapy students towards kynotherapy. *Physiotherapy* 23 (1), 25-28. 5. Drwięga G., Pietruczuk Z., 2015 – Dogoterapia jako forma wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego. *Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania* 3, 16, 57-68. 6. IAHAIO White Paper, 2018 – http://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2019/01/iahaio_wp_updated-2018-19-final.pdf. 7. Jones M.G., Rice S.M., Cotton S.M., 2019 – Incorporating animal-assisted therapy in mental health treatments for adolescents: a systematic review of canine assisted psychotherapy. *PLoS ONE* 14 (1), e0210761. 8. Kamioka H., Okada S., Tsutani K., Park H., Okuizumi H., Handa S., Oshio T., Park S.-J., Kitayuguchi J., Abe T., Honda T., Mutoh Y., 2014 – Effectiveness of animal-assisted therapy: a systematic review of randomized controlled trials. *Complementary Therapies in Medicine* 22 (2), 371-390. 9. Maujean A., Pepping C.A., Kendall E., 2015 – A systematic review of randomized controlled trials of animal-assisted therapy on psychosocial outcomes. *Anthrozoös* 28 (1), 23-36. 10. Nimer J., Lundahl B., 2007 – Animal-assisted therapy: a meta-analysis. *Anthrozoös* 20 (3), 225-238. 11. O’Haire M.E., 2013 – Animal-assisted intervention for Autism Spectrum Disorder: a systematic literature review. *Journal of Autism and Developmental Disorders* 43, 1606-1622. 12. O’Haire M.E., Guérin N.A., Kirkham A.C., 2015 – Animal-assisted intervention for trauma: a systematic literature review. *Frontiers in Psychology* 6, 1121 (doi: 10.3389/fpsyg.2015.01121). 13. Pinto A., De Santis M., Moretti C., Farina L., Ravarotto L., 2017 – Medical practitioners’ attitudes towards animal assisted interventions. An Italian survey. *Complementary Therapies in Medicine* 33, 20-26. 14. Souter M.A., Miller M.D., 2007 – Do animal-assisted ac-

tivities effectively treat depression? A meta-analysis. *Anthrozoös* 20 (2), 167-180. **15. Yap E., Scheinberg A., Williams K.,** 2017 – Attitudes to and beliefs about animal assisted therapy for children with disabilities. *Complementary Therapies in*

Clinical Practice 26, 47-52. **16. Zafra-Tanaka J.H., Pacheco-Barrios K., Tellez W.A., Taype-Rondan A.,** 2019 – Effects of dog-assisted therapy in adults with dementia: a systematic review and meta-analysis. *BMC Psychiatry* 19, 41.

Public perception of dog therapy – how we perceive the role of dogs in providing assistance

Summary

Dog therapy, a form of intervention involving the participation of a dog, is a relatively new means of supporting the rehabilitation process or treatment of people in need of assistance or care. Research on the use of animals in assisted intervention indicates positive effects, but attention is also drawn to the limitations on drawing clear conclusions from these studies, due to methodological deficiencies. Animal-assisted intervention (especially with dogs) is increasingly common, and the question arises as to public attitudes regarding this form of assistance. The aim of the study was to investigate how dog therapy is perceived by two social groups – young adults and the elderly. A total of 328 people took part in the study, including 132 students of the University of the Third Age (UTW) and 196 young adults, mainly students (Online group). The data was collected using a questionnaire of our own design. The UTW group completed a paper version of the survey, and the group of young adults, defined as the Online group, used an online form. The data indicate that both younger and older respondents have a positive attitude towards dog therapy. Awareness of the subject is increasing, with the younger generation having greater knowledge of dog therapy. While older people understand the sense of animal-assisted intervention and the need for it, they approach it more cautiously.

KEY WORDS: dog therapy, animal-assisted intervention, University of the Third Age, young adults

Informujemy, że ukazała się drukiem MONOGRAFIA opracowana na podstawie wygłoszonych referatów i dyskusji przeprowadzonej podczas I Kongresu Zootechniki Polskiej „*Quo vadis zootechniko?*”, zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Zootechniczne im. Michała Oczapowskiego, Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk oraz Wydział Nauk o Zwierzętach Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, który odbył się w dniach 21-22 czerwca 2018 roku w Warszawie.

Monografia zawiera 6 rozdziałów:

- I. Wprowadzenie
- II. Zwierzęta w służbie człowiekowi i środowisku;
- III. Dobrostan zwierząt
- IV. Zootechnika – nauka, praktyka i kształcenie
- V. Problemy, zagrożenia i wyzwania produkcji zwierzęcej
- VI. Wnioski

będących zbiorem 14 tekstów opracowanych przez zespół 31 autorów i wniosków, które są odzwierciedleniem postulatów wygłoszonych podczas Kongresu. Opracowanie stanowi bardzo ciekawe kompendium aktualnych zagadnień istotnych dla rolnictwa jako całości, a szczególnie dla jego części dotyczącej produkcji zwierzęcej, w kompleksowy sposób ujmując omawianą problematykę w aspekcie praktyki, nauki i kształcenia. Autorzy poszczególnych części opracowania przedstawiają w sposób bardzo interesujący konkretne zagadnienia, wskazując jednocześnie potrzeby i możliwości rozwoju w przyszłości.

Książkę (216 stron, oprawa miękka) można zamawiać w Polskim Towarzystwie Zootechnicznym (e-mail: ptz@ptz.icm.edu.pl), podając adres, na który ma być wysłana. Cena 25 zł/egzemplarz (zawiera koszty wysyłki). Wystawiamy faktury VAT (prosimy o podanie danych niezbędnych do wystawienia faktury).

